

СИСТЕМА РОЗВИТКУ КОМУНІКАТИВНИХ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ НАВИЧОК ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ІТ-СФЕРИ

Наукові праці МАУП, 2015, вип. 45(2), с. 36–38

Комунікативні навички особистості є предметом дослідження багатьох наукових напрямів: філософії, теорії комунікації педагогіки, соціології. Аналіз психологічних аспектів впливу рівня їх розвитку на професійну діяльність фахівців різних сфер, особливо перспективної сфери інформаційних технологій, набуває все більшої вагомості.

Динамічний розвиток сучасного суспільства висуває нові вимоги до різних сфер його життєдіяльності: політики, економіки, науки, освіти, а також сфери людських взаємин. І саме розвиток інформаційних технологій стає домінуючим фактором, який впливає на прискорення трансформаційних процесів сучасного суспільства.

Велику роль у глобальному поширенні інформаційних технологій відіграють фахівці цієї сфери, природа діяльності яких, крім високого професіоналізму, вимагає формування і розвитку в ІТ-фахівців таких якостей, як мобільність, ініціативність, самостійність при отриманні нових знань, готовність до ефективної міжособистісної і професійної взаємодії.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що разом із зростанням попиту на ІТ-фахівців вимоги до них змінюються. На сучасному етапі ІТ-фахівці мають володіти комунікативними соціально-психологічними навичками, що допоможе проявити себе освіченою особистістю, сприятиме кар'єрному росту та підвищуватиме ефективність діяльності.

Проблеми формування навичок професійного спілкування розглядалися у працях Л. В. Барановської, С. У. Гончаренко, Л. С. Нечипоренко, Н. Г. Ничкало. Широко висвіт-

лені психологічні аспекти соціокультурних перетворень під впливом інформаційних технологій та особливості спілкування у форматі “людина–комп’ютер” у наукових працях О. М. Арестової, Ю. Д. Бабаєвої, В. М. Бондаровської, О. Є. Войскунського, В. А. Дюка, В. Я. Ляудіса, Ю. Б. Максименка, Ю. І. Машбиця, Д. Нормана, Г. Саймана, Ш. Текл, О. К. Тихомирова. У дослідженнях О. О. Бодальова, А. В. Мудрик, В. А. Богданова, В. Н. Панферова розкрито індивідуально-психологічні якості, що сприятимуть ефективній комунікативній діяльності фахівців. На проблемах та психологічних особливостях професійно-комунікативної діяльності в галузі державного управління зосередили увагу С. Загороднюк, М. Нинюк, Л. Ожелевський, І. Плотницька, В. Сороко, у галузі соціальної роботи — Н. Волкова, Л. Дарійчук, В. Пасинок, Л. Савенкова.

Водночас аналіз наявних публікацій свідчить про відсутність цілісних системних досліджень сучасної вітчизняної науки щодо розвитку системи ефективних комунікативних соціально-психологічних навичок фахівців у сфері інформаційних технологій.

На основі емпіричного дослідження слід, по-перше, визначити рівень комунікативних навичок ІТ-фахівців; по-друге, оцінити ефек-

тивність їх професійної діяльності; по-третє, довести гіпотезу, що рівень комунікативних навичок впливає на ефективність роботи фахівців ІТ-сфери.

Ефективні комунікативні соціально-психологічні навички — це здатність особистостей до взаємодії один з одним, адекватно інтерпретуючи отримувану інформацію, а також правильно її передаючи.

Ми погоджуємося з думкою Е. Мерманн, що саме комунікативні навички особистості, те, наскільки вона здатна відправляти та сприймати інформаційні повідомлення, визначають її успішність у роботі і в особистому житті [6, 14].

Вивчаючи вплив рівня розвитку комунікативних соціально-психологічних навичок фахівців ІТ-сфери на ефективність їх діяльності, ми провели емпіричне дослідження, в якому взяло участь двадцять ІТ-фахівців компанії “ЕРАМ” віком від 21 до 38 років, з них — 4 жінки та 16 чоловіків.

На першому етапі нашого дослідження, з метою встановлення загальних комунікативних навичок ІТ-фахівців, а саме навичок розмовляти та слухати, які дають можливість розвивати вміння встановлювати дружню атмосферу, уміння зрозуміти проблеми співрозмовника та ін., була використана методика “Оцінка комунікативних навичок”.

Як свідчать ці дослідження, серед 20 опитуваних спеціалістів ІТ-сфери лише 15 % відмінних співрозмовників, які вміють слухати і їх стиль спілкування може стати прикладом для оточуючих. А 20 % опитуваних — погані співрозмовники, що потребують розвитку звичайних комунікативних навичок.

Розвиток комунікативних соціально-психологічних навичок має значний вплив на розвиток комунікативних здібностей, умінь, комунікативну компетентність та таку якісну рису особистостей, як комунікабельність.

Здібності до спілкування та організаторської діяльності вважають частиною сформованих соціальних здібностей особистості [4, 19].

Наступним нашим кроком була діагностика комунікативних здібностей за допомогою “Методики дослідження комунікативних та організаторських здібностей (КОЗ)”. Ви-

явилось, що 30 % опитаних ІТ-фахівців мають комунікативні та організаційні здібності нижче середнього рівня. Вони не прагнуть до спілкування, почуваються скуто у новій компанії, колективі, надають перевагу проводити час наодинці, обмежують свої знайомства, відчують труднощі у встановленні контактів з людьми. Середній рівень вияву комунікативних та організаторських здібностей виявлено ще у 30 % опитуваних. І лише 25 % ІТ-фахівців характеризуються високим рівнем вияву комунікативних та організаторських здібностей.

Наступним етапом нашого дослідження була оцінка рівня комунікабельності за методикою В. Ф. Ряховського. Дані, отримані за допомогою цієї методики, вказують на те, що у групі досліджуваних 10 % мають комунікабельність нижче середнього рівня, а це означає, що вони замкнуті, неговіркі, віддають перевагу самотності; оцінку “добре” отримали 20 % фахівців із середнім рівнем комунікабельності і 35 % фахівців — з високим. Нормальний рівень комунікабельності мають 20 % серед досліджуваної групи фахівців — це допитливі особистості, які охоче слухають цікавого співрозмовника, досить терплячі у спілкуванні і відстоюють свою точку зору без запальності.

Четвертим етапом нашого дослідження стала оцінка ефективності діяльності ІТ-фахівців, що брали участь в опитуванні, при цьому був використаний метод експертних оцінок. Експертна група у складі управлінців компанії оцінювала фахівців за обраними категоріями: операційна діяльність; лідерство; менеджмент; сфера відносин; інновації.

Провівши кореляційний аналіз даних, отриманих за допомогою проведених методик, використовуючи коефіцієнт лінійної кореляції Пірсона, було визначено, що значення коефіцієнта кореляції 0,73 значно перевищує критичне значення 0,444, тобто ми з упевненістю можемо зробити висновок про значимість кореляції ($r = 0,73$; $p \leq 0,05$) і нашого твердження: рівень розвитку комунікативних соціально-психологічних навичок значно впливає на ефективність роботи фахівців ІТ-сфери.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі пов'язані з розробкою соціально-психологічного тренінгу, спрямованого на підвищення професійної компетенції ІТ-фахівців, через формування навичок толерантної, емпатійної комунікації і здібності до самоуправління у процесі міжособистісного спілкування; з розвитком окремими індивідами власної комунікативної компетенції у сфері їхньої діяльності.

Література

1. Батаршев А. В. Диагностика способности к общению / А. В. Батаршев. — СПб.: Питер, 2006. — 176 с.

2. Бодалев А. А. Психология общения: избранные психологические труды / А. А. Бодалев. — Воронеж: МОДЭК, 1996. — 256 с.

3. Бориснев С. В. Социология коммуникации: учеб. пособие для вузов / С. В. Бориснев. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. — 270 с.

4. Власова О. І. Психологічна структура та чинники розвитку соціальних здібностей: автореф. дис. ... на здоб. наук. ступеня д-ра психол. наук / О. І. Власова. — К., 2006.

5. Крупник Е. Теоретические аспекты психологической культуры межличностных взаимоотношений / Е. Крупник, Т. Сирова // Мир психологии. — 2001. — № 3. — С. 40.

6. Мерманн Э. Коммуникация и коммуникабельность: рекомендации для открытой коммуникации / Э. Мерманн; [пер. с нем.]. — Х.: Гуманитарный центр, 2007. — 292 с.

Проведений кореляційний аналіз дав можливість визначити значущість залежності ефективності професійної діяльності ІТ-фахівців від рівня розвитку їх комунікативних соціально-психологічних навичок, що є підґрунтям для подальших методичних напрацювань з формування та розвитку системи цих навичок.

Проведенный корреляционный анализ позволил определить значимость зависимости эффективности профессиональной деятельности ИТ-специалистов от уровня развития их коммуникативных социально-психологических навыков, что является основой для дальнейших методических разработок по формированию и развитию системы этих навыков.

The correlation analysis allowed us to determine the importance of dependence of the efficiency IT professional-specialists on the level of development their communicative social and psychological skills, which is the basis for further methodological developments on the formation and development of these skills.

Надійшла 4 березня 2015 р.